

Research

*The good management of governance and public participation
in the preparation of the Local Development plan Organization
in Pattani province.*

Arinchya jarungkitigung, Wanchai Tamsachakan**, Aumaporn Muninam****

** Graduate students. (M.A.) Department Human and Social Development. Faculty of Arts,
Prince of Songkla University*

***Assoc. Prof. Ph.D. Faculty of Arts, Prince of Songkla University*

****Ph.D. Faculty of Environmental Management, Prince of Songkla University*

Abstract

The purposes of this research were (1) to investigate public participation toward good governance of subdistrict administrative organization and (2) to study a process, problems, and problems management concerning the public participation in local development planning of good governance sub-district administrative organizations in Pattani, in order to show how the public participation in local development planning influenced the good governance, and also studied other factors which related to good governance of the organizations. Qualitative research methods included interview and observation were used to collect the data which was managed through the collective process. The obtained data then analyzed employing data summarization.

Results of the research revealed that the public participation of people in urban area was at a low level. People in rural area had more public participation than people in urban area. It was found that people's understanding of the public participation in local development planning, understanding in the subdistrict administrative organizations, and people's understanding of their roles in the subdistrict administrative organizations hardly influenced the public participation. Attitude towards the subdistrict administrative organizations was the main factor influenced the public participation. Certainly, the attitude came from what people have got from the subdistrict administrative organizations. Thai Buddhism people and Thai Muslim people attended community meetings in mostly equal amounts. Urban people attended the meetings fewer than rural people. Buddhism people were alert to submit developing projects more than Muslim people. People's performance during the public meeting was good. The public participation in local development planning had no direct influence on being good governance subdistrict administrative organizations because there were many other factors used to evaluate good governance organizations. But the public participation affected the suitability of good governance subdistrict administrative organizations.

Key Words: Good governance, public participation, local development planning

บทความวิจัย

การบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบล จังหวัดปัตตานี

อริยชา จรุงกิตติกุล*, วันชัย ธรรมสัจการ**, อุมามพร มุณีแนม***

*นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรพัฒนามนุษย์และสังคม คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

**รศ.ดร., คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่,

***ดร., คณะการจัดการสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่,

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีต่อการบริหารส่วนตำบล รวมทั้งศึกษากระบวนการ สภาพปัญหาและการจัดการสภาพปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วมขององค์การบริหารส่วนตำบลที่มีการบริหารจัดการที่ดีในจังหวัดปัตตานีเพื่อชี้ให้เห็นถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นที่ส่งผลต่อการเป็นองค์การบริหารส่วนตำบลที่มีการบริหารจัดการที่ดี รวมถึงปัจจัยอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องต่อการเป็นองค์การบริหารส่วนตำบลที่มีการบริหารจัดการที่ดี โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์ (interview) จากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดทำแผนพัฒนาขององค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน 8 คน และกลุ่มที่เป็นประชาชนทั่วไปที่อาศัยอยู่ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลเป้าหมาย จำนวน 15 คน รวมทั้งวิธีการสังเกต (observation) การจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลเป้าหมาย

ผลการศึกษาพบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนชนบทโดยภาพรวมอยู่ในระดับที่ดีกว่าประชาชนในชุมชนเมือง โดยพบว่าความรู้ความเข้าใจของประชาชนเกี่ยวกับการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วมและความรู้ความเข้าใจของประชาชนเกี่ยวกับองค์การบริหารส่วนตำบล และบทบาทหน้าที่ของตนเองที่มีต่อการบริหารส่วนตำบลไม่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน แต่สิ่งที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนคือทัศนคติของประชาชนที่มีต่อการบริหารส่วนตำบลในพื้นที่ของตนเอง โดยทัศนคตินั้นเกิดจากสิ่งที่ประชาชนได้รับจากองค์การบริหารส่วนตำบลและส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในที่สุด โดยประชาชนไทยพุทธมาร่วมในการจัดประชุมประชาคมในจำนวนที่ใกล้เคียงกับประชาชนไทยมุสลิม แต่ประชาชนไทยพุทธจะมีความตื่นตัวในการนำเสนอโครงการมากกว่าประชาชนไทยมุสลิม ประชาชนในชุมชนเมืองจะมาร่วมในการจัดประชุมประชาคมน้อยกว่าประชาชนในชุมชนชนบท ปฏิกริยาของประชาชนระหว่างการประชุมประชาคมอยู่ในระดับดี เนื่องจากส่วนใหญ่เป็นประชาชนกลุ่มเดิมที่เคยเข้าร่วมประชุมประชาคม และอาจได้รับการสนองตอบตามข้อเสนอจึงมาเข้าร่วมประชุมอีกครั้งจึงสามารถปฏิบัติตามขั้นตอนได้ดี ทั้งนี้ ถึงแม้จะพบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นจะไม่มีผลโดยตรงต่อการเป็นองค์การบริหารส่วนตำบลที่มีการบริหารจัดการที่ดี เนื่องจากมีตัวชี้วัดอื่นๆ อีกมากมายในการประเมินองค์การบริหารส่วนตำบลที่มีการบริหารจัดการที่ดี แต่การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นมีผลต่อความเหมาะสมในการเป็นองค์การบริหารส่วนตำบลที่มีการบริหารจัดการที่ดี

คำสำคัญ: การบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี, การมีส่วนร่วมของประชาชน, การจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น

บทนำ

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นถือกำเนิดขึ้นจากความต้องการที่จะกระจายอำนาจในการบริหารจัดการประเทศลงไปสู่ท้องถิ่น โดยมีหัวใจสำคัญอยู่ที่การคืนอำนาจในการบริหารจัดการชุมชนให้อยู่ภายใต้การตัดสินใจและการมีส่วนร่วมรับผิดชอบของประชาชนในชุมชน องค์การบริหารส่วนตำบลจึงถือเป็นหน่วยงานระดับท้องถิ่นที่ใกล้ชิดกับชุมชนและประชาชนมากที่สุด มีหน้าที่ทั้งการบริหารจัดการองค์กรและการบริหารจัดการชุมชนให้เกิดการพัฒนาอย่างทั่วถึงและเท่าเทียม แม้ว่าองค์การบริหารส่วนตำบลจะเป็นหน่วยงานที่มีขนาดเล็กแต่ก็จำเป็นที่จะต้องเป็นฐานในการรองรับการกระจายอำนาจ โดยเห็นว่าการปกครองท้องถิ่นจะบรรลุเป้าหมายได้นั้นต้องยึดหลักพื้นฐานประชาธิปไตย คือ การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการท้องถิ่นของตนเอง นวลน้อย ตรีรัตน์ และคณะ (2545:378) กล่าวว่า การกระจายอำนาจเป็นเครื่องมือสำคัญที่จะทำให้รัฐสามารถจัดบริการสาธารณะได้อย่างทั่วถึงและตรงตามความต้องการของประชาชนในพื้นที่ ซึ่งการจะบรรลุเป้าหมายดังกล่าวข้างต้นจะต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของประชาชน (public participation) การมีส่วนร่วมของประชาชนจึงมีความสำคัญต่อองค์การบริหารส่วนตำบลตามหลักการกระจายอำนาจ เห็นได้จากแนวคิดธรรมาภิบาล (good governance) ที่ได้นำเรื่องของการมีส่วนร่วมมาใช้เป็นปัจจัยหนึ่งในการบรรลุซึ่งผลสัมฤทธิ์ในการบริหารจัดการ (วิชล มนัสเอื้อศิริ. 2547:22)

สำหรับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นปัจจุบันได้มีการวางหลักเกณฑ์การบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีตามพระราชบัญญัติว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ.2546 โดยได้มีการกำหนดแนวทางปฏิบัติเพื่อให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นบรรลุเป้าหมายการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี หลักธรรมาภิบาลและการมีส่วนร่วมของประชาชนจึงเป็นแนวคิดที่ส่งเสริมและสนับสนุนหลักการสำคัญใน “ระบอบประชาธิปไตย” และหลักการเรื่อง “การพัฒนาที่ยั่งยืน” และหนึ่งในอำนาจและหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่กำหนดไว้ในระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 นั่นก็คือ “อำนาจและหน้าที่ในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของตนเอง” ซึ่งในระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการจัดทำแผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2548 ได้ให้ความสำคัญกับภาคประชาชนในการเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ไม่ว่าจะเป็นการมีส่วนร่วมในรูปแบบของคณะกรรมการ หรือการร่วมประชุมประชาคมท้องถิ่น แต่กลับพบว่าที่ผ่านมาดำเนินการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลยังขาดการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการปกครองในกระบวนการทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านร่วมคิด ด้านร่วมตัดสินใจ ด้านร่วมปฏิบัติการตามโครงการ และด้านติดตามประเมินผล (นเร เหล่าวิชา และคณะ. 2539 อ้างใน ดุสิตา แก้วสมบุญ. 2545:4) อีกทั้งการจัดประชุมประชาคมยังไม่เป็นไปตามหลักการประชาคมการจัดทำแผนพัฒนาที่มาจากประชาคมไม่เกิดขึ้นอย่างจริงจัง ขณะเดียวกันองค์การบริหารส่วนตำบลก็ไม่ได้ให้ความสำคัญกับการลงพื้นที่จัดทำประชาคมด้วยตนเองจะรอจากการเสนอของประชาคมเท่านั้น (นวลน้อย ตรีรัตน์ และคณะ. 2545:398) ปัญหาและเหตุผลประการหนึ่งที่ทำให้การพัฒนาที่ผ่านมาไม่สามารถเกิดประโยชน์แก่คนยากคนจนในชนบทได้ นั่นก็คือ “การขาดการมีส่วนร่วมของประชาชน” (โกวิทย์ พวงงาม. 2541:68)

ดังนั้น การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในขั้นตอนของการจัดทำแผนพัฒนาจึงเป็นเรื่องที่สำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากการวางแผนพัฒนาท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วมโดยการให้กลุ่มและองค์กรชุมชนในตำบลเข้ามามีบทบาทในรูปของประชาคมจะเป็นการช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งขององค์การบริหารส่วนตำบลได้ และทำให้แผนพัฒนาท้องถิ่นเป็นที่ยอมรับของประชาชนทุกกลุ่มในตำบล หากไม่มีการจัดทำแผนพัฒนาที่มาจากกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน องค์การบริหารส่วนตำบลก็จะไม่สามารถดำเนินงานโครงการพัฒนาต่างๆ เพื่อนำพาชุมชนสู่ความเจริญก้าวหน้าก่อประโยชน์สูงสุดตามความต้องการของประชาชน และไม่เป็นไปตามหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการศึกษาครั้งนี้ได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดปัตตานี จำนวน 3 แห่ง ซึ่งเป็นองค์การบริหารส่วนตำบลที่ได้รับรางวัลบริหารจัดการที่ดีในปี พ.ศ.2549-2551 คือ องค์การบริหารส่วนตำบลรูสะมิแล อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี องค์การบริหารส่วนตำบลบานา อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี และองค์การบริหารส่วนตำบลนาประดู่ อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี

1.ขั้นตอนการศึกษา

1.1 เก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร งานวิชาการ และงานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ทำการศึกษา ข้อมูลพื้นฐานขององค์การบริหารส่วนตำบล เพื่อใช้เป็นแนวทางในการกำหนดคำถามในการเก็บรวบรวมข้อมูล และเป็นการเตรียมความรู้ความเข้าใจทางวิชาการของผู้วิจัยเกี่ยวกับประเด็นที่ศึกษาวิจัย

1.2 การเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามด้วยวิธีการสังเกต (observation) เป็นอันดับแรก เป็นการร่วมสังเกตการณ์การจัดประชุมประชาคมเพื่อจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลเป้าหมาย เพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับกระบวนการ สภาพปัญหา และการจัดการสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นจริงเกี่ยวกับการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น รวมทั้งการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น

1.3 เก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้มีหน้าที่เกี่ยวข้องในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลเป้าหมาย ด้วยวิธีการสัมภาษณ์ (interview) มีซึ่งในส่วนนี้จะได้ข้อมูลเกี่ยวกับ การมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีต่อองค์การบริหารส่วนตำบลเป้าหมาย กระบวนการ สภาพปัญหาและการจัดการสภาพปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วม และการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นต่อการเป็นองค์การบริหารส่วนตำบลที่มีการบริหารจัดการที่ดี

1.4 เก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลที่เป็นประชาชนทั่วไปที่อาศัยอยู่ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลเป้าหมาย ด้วยวิธีการสัมภาษณ์ (interview) เพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน

ความรู้ความเข้าใจของประชาชนเกี่ยวกับองค์การบริหารส่วนตำบลและบทบาทหน้าที่ของตนเองที่มีต่อองค์การบริหารส่วนตำบล ความรู้ความเข้าใจของประชาชนเกี่ยวกับการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วม และทัศนคติของประชาชนที่มีต่อองค์การบริหารส่วนตำบลในพื้นที่ของตนเอง

1.5 ผู้วิจัยให้ความสำคัญกับการจัดการข้อมูลที่ได้เก็บรวบรวมมาในแต่ละครั้ง โดยจะนำมาจัดระเบียบข้อมูล สำหรับข้อมูลที่ได้จากการสังเกตการณ์ผู้วิจัยจะทำการบันทึกระหว่างการลงพื้นที่เก็บรวบรวมข้อมูลในลักษณะข้อมูลเชิงบรรยาย ส่วนข้อมูลที่ได้จากการบันทึกเทป ผู้วิจัยจะนำมาทำการถอดเทปแบบคำต่อคำโดยนำข้อมูลมาเรียบเรียงเป็นข้อมูลเชิงบรรยาย และจัดประเภทหรือจัดกลุ่มข้อมูลที่ตรงกับประเด็นการศึกษาในแต่ละประเด็นเป็นการให้รหัสข้อมูลโดยจะอ่านข้อความจากการถอดเทปทั้งหมดเพื่อตรวจสอบความสมบูรณ์และความครอบคลุมประเด็นการศึกษา โดยดูว่าข้อมูลที่ได้ยังคลุมเครือ ไม่ครบถ้วนส่วนใดหรือไม่ รวมทั้งหาข้อมูลสำคัญใหม่ๆ มาตั้งคำถามที่เป็นประโยชน์ต่อการได้มาซึ่งข้อมูลที่สมบูรณ์ยิ่งขึ้น หลังจากนั้นจะลงพื้นที่ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลอีกครั้งจนกว่าจะได้ข้อมูลที่สมบูรณ์

2.ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลหลัก 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่ 1 เป็นผู้มีหน้าที่เกี่ยวข้องในการจัดทำแผนพัฒนาขององค์การบริหารส่วนตำบล และเป็นบุคคลที่สามารถให้ข้อมูลในการศึกษาได้ดี ได้แก่ นายกองค์การบริหารส่วนตำบล ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล และเจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผน ซึ่งเป็นหนึ่งในคณะกรรมการพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบล และคณะกรรมการสนับสนุนการจัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบล รวมทั้งสิ้นจำนวน 8 คน กลุ่มที่ 2 เป็นประชาชนทั่วไปที่อาศัยอยู่ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลเป้าหมาย รวมทั้งสิ้นจำนวน 15 คน โดยผู้วิจัยจะเลือกผู้ให้ข้อมูลที่เป็นทั้งประชาชนที่นับถือศาสนาพุทธ และศาสนาอิสลาม เพื่อศึกษาความแตกต่างของข้อมูลที่ต้องการศึกษาจาก 2 กลุ่ม โดยในแต่ละตำบล ผู้วิจัยจะคัดเลือกหมู่บ้านไทยพุทธ 1 หมู่บ้าน และหมู่บ้านไทยมุสลิม 1 หมู่บ้าน ให้ทุกหมู่บ้านมีโอกาสเป็นตัวแทนเท่าๆ

กันโดยใช้วิธีการจับฉลาก (lottery) เมื่อได้หมู่บ้านเป้าหมายแล้ว ผู้วิจัยใช้การเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (purposive sampling) ในลักษณะการสุ่มตัวอย่างแบบลูกโซ่ (Snowball Sampling) โดยเป็นการเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยอาศัยการแนะนำของหน่วยตัวอย่างที่ได้เก็บข้อมูลไปแล้ว จากนั้นจะไปทำการสัมภาษณ์เก็บข้อมูลจากบุคคลที่ผู้ให้ข้อมูลคนแรกแนะนำมา และจะใช้วิธีการเดียวกันนี้ในการค้นหาผู้ให้ข้อมูลคนต่อไปจนได้ข้อมูลที่อิ่มตัวเพียงพอต่อการตอบคำถามการศึกษาครั้งนี้

3.วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์ (interview) และการสังเกต (observation) ซึ่งเป็นการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม โดยไม่มีปฏิริยาโต้ตอบ (passive participation) เพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับกระบวนการ สภาพปัญหาและการจัดการสภาพปัญหาที่เกี่ยวกับการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วม และการสัมภาษณ์ (interview) เพื่อให้ได้ข้อมูลในส่วนของการมีส่วนร่วมของประชาชน ซึ่งเกี่ยวกับระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน ความรู้ความเข้าใจของประชาชนเกี่ยวกับองค์การบริหารส่วนตำบลและบทบาทหน้าที่ของตนเองที่มีต่อองค์การบริหารส่วนตำบล ความรู้ความเข้าใจของประชาชนเกี่ยวกับการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วม และทัศนคติของประชาชนที่มีต่อองค์การบริหารส่วนตำบลในพื้นที่ของตนเอง รวมถึงใช้ในการเก็บข้อมูลการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นต่อการเป็นองค์การบริหารส่วนตำบลที่มีการบริหารจัดการที่ดี และปัจจัยอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

สรุปผลและอภิปรายผล

การศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน การมีส่วนร่วมของประชาชนทั้ง 4 ขั้นตอน ได้แก่ การร่วมคิดเพื่อการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น การร่วมตัดสินใจในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น (ซึ่งทั้ง 2 ขั้นตอนจะอยู่ในกระบวนการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นที่ใช้ในการศึกษา) การร่วมปฏิบัติการตามแผนพัฒนาท้องถิ่น และการร่วมติดตามและประเมินผล

แผนพัฒนาท้องถิ่น และการมีส่วนร่วมของประชาชนโดยภาพรวม พบว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนชนบทในกระบวนการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นซึ่งอยู่ในขั้นตอนการร่วมคิดเพื่อการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น และการร่วมตัดสินใจในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นนั้นอยู่ในระดับดีกว่าประชาชนในชุมชนเมือง อาจเนื่องมาจากประชาชนในชุมชนชนบทยังมีสภาพสังคมแบบดั้งเดิมพึ่งพาอาศัยกัน ลักษณะของเครือญาติ และมีการประกอบอาชีพที่คล้ายคลึงกันคือเกษตรกรรม ซึ่งจะมีเวลาว่างตรงกัน จึงสามารถมาเข้าร่วมการประชุมประชาคมได้มากกว่าประชาชนในชุมชนเมืองซึ่งค่อนข้างมีการกิจการงานที่มากกว่า มีสภาพสังคมที่ไม่มีความสนิทสนมใกล้ชิดกันเหมือนสังคมในชนบท และอาจเป็นประชาชนที่อพยพมาจากพื้นที่อื่นเพื่อมาประกอบอาชีพ จึงทำให้ไม่ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมเท่าที่ควร ยกเว้นสตรีชาวไทยมุสลิมในชุมชนชนบทที่ยังคงมีส่วนร่วมน้อย ซึ่งอาจมาจากการถือปฏิบัติตามขนบธรรมเนียมประเพณีทางศาสนาอย่างเคร่งครัดจนมีการปิดตัวเองจากสังคมภายนอกมากกว่าเพศชาย

การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการตามแผนพัฒนาท้องถิ่นของประชาชนในชุมชนชนบทก็ถือว่าอยู่ในระดับดีเช่นกัน แต่การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลแผนพัฒนาท้องถิ่นยังมีน้อย อาจเนื่องจากประชาชนในชุมชนชนบทมีพื้นฐานสภาพความเป็นอยู่ของความไว้วางใจซึ่งกันและกัน เมื่อเลือกผู้นำท้องถิ่นเข้ามาแล้วจึงเชื่อถือในตัวผู้นำและสิ่งที่ผู้นำกระทำ ยกเว้นประชาชนกลุ่มปัญญาชน หรือนักวิชาการซึ่งส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในเขตชุมชนเมืองที่จะมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผลและตรวจสอบการทำงานขององค์การบริหารส่วนตำบลมากกว่าขั้นตอนอื่น เนื่องมาจากคนกลุ่มนี้มีความรู้มากจึงรู้ว่าตนเองสามารถเข้าไปตรวจสอบการทำงานขององค์การบริหารส่วนตำบลได้ และเมื่อเห็นข้อบกพร่องก็จะมีคำแนะนำทันที

ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมนั้นพบว่า ความรู้ความเข้าใจของประชาชนเกี่ยวกับการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วม และความรู้ความเข้าใจของประชาชนเกี่ยวกับองค์การบริหารส่วนตำบลและบทบาทหน้าที่ของตนเองที่มีต่อองค์การบริหารส่วน

ตำบลไม่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน เห็นได้จากประชาชนในชุมชนเมืองโดยเฉพาะกลุ่มปัญญาชน นักวิชาการ ที่ถือว่ามีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับองค์การบริหารส่วนตำบล และบทบาทหน้าที่ของตนเองที่มีต่อองค์การบริหารส่วนตำบลมากกว่าประชาชนกลุ่มอื่นๆ แต่กลับเข้ามามีส่วนร่วมกับองค์การบริหารส่วนตำบลน้อย ส่วนใหญ่จะมีส่วนร่วมในการเลือกตั้ง หลังจากนั้นก็จะไม่ค่อยให้ความสำคัญกับองค์การบริหารส่วนตำบลเท่าที่ควร จะเป็นในรูปแบบของการร้องเรียน ติดต่องานมากกว่าการร่วมลงมือปฏิบัติงาน ทั้งนี้ จุฑารัตน์ บุญญานวัตร์ (2546:133) เห็นว่าชุมชนที่คนส่วนใหญ่เป็นชนชั้นกลาง แม้ว่าจะเป็นกลุ่มคนที่มีความรู้และมีศักยภาพในการนำความรู้มาพัฒนาตนเองได้ แต่สมาชิกอาจไม่เห็นความจำเป็นในการรวมกลุ่มจึงทำให้ระดับการมีส่วนร่วมน้อย ซึ่งตรงข้ามกับประชาชนในชุมชนชนบทซึ่งมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับองค์การบริหารส่วนตำบลและบทบาทหน้าที่ของตนเองที่มีต่อองค์การบริหารส่วนตำบลยังไม่ได้เท่าที่ควร แต่จะเข้ามามีส่วนร่วมกับองค์การบริหารส่วนตำบลมากกว่า ซึ่งอาจเป็นเพราะว่าประชาชนในชุมชนชนบทมีสภาพทางสังคมในลักษณะของความ เป็นเครือญาติ ใกล้ชิดสนิทสนมกันมากกว่า ปิยะนุช เงินคล้าย และคณะ (2540:16) กล่าวว่าความใกล้ชิดระหว่างประชาชนจะทำให้มีความตื่นตัวในผลประโยชน์ของชุมชนและการร่วมกระทำการโดยเฉพาะทางการเมืองเพื่อแก้ไขปัญหาที่มีมากขึ้น

ดังนั้น การที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมกับองค์การบริหารส่วนตำบลจึงเป็นสิ่งที่ส่งผลต่อความรู้ความเข้าใจของประชาชนเกี่ยวกับการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วมและความรู้ความเข้าใจของประชาชนเกี่ยวกับองค์การบริหารส่วนตำบล และบทบาทหน้าที่ของตนเองที่มีต่อองค์การบริหารส่วนตำบลมากกว่า ผู้ให้ข้อมูลกล่าวว่า “มีบางส่วนที่ไม่พอใจ แต่ก็ไม่ถึงกับขาดไว้วางใจเป็นเรื่องใหญ่ เขาก็แค่ไม่เข้าใจว่าทำไมโครงการเขาตั้งนานแล้วยังไม่ได้เลย...เราก็ต้องพยายามทำให้เขาเข้าใจว่าตามระเบียบมันเป็นแบบนี้ะ ขึ้นอยู่กับสภา อยู่กับคณะผู้บริหาร” แสดงให้เห็นว่าเมื่อประชาชนยังไม่ได้เข้ามามีส่วนร่วมจะไม่เข้าใจในเรื่องดังกล่าว แต่เมื่อได้มาเข้าร่วมจะทำให้ประชาชนได้รับ

ความรู้ความเข้าใจเพิ่มมากขึ้น ด้วยเหตุนี้เมื่อประชาชนในชุมชนเมืองซึ่งไม่ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นจึงทำให้มีความรู้ในเรื่องการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นน้อยกว่าประชาชนในชุมชนชนบทซึ่งเข้ามามีส่วนร่วมมากกว่า บุญเลิศ เลี้ยวประไพ และคณะ (2546:รายงานแนบท้ายฉบับที่ 1) กล่าวว่า เมื่อประชาชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมของอบต.มากขึ้นจะทำให้มีความรู้เกี่ยวกับบทบาทและหน้าที่ของอบต.เพิ่มขึ้นด้วย เป็นการซึมซับความรู้ที่เกี่ยวข้องกับอบต. ไปพร้อมๆ กับการมีส่วนร่วมฯ ซึ่งเป็นทักษะที่ดีในการเรียนรู้จากประสบการณ์จริง เพราะเป็นการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม

แต่จากการศึกษาพบว่าสิ่งที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนแท้จริงแล้วก็คือทัศนคติของประชาชนที่มีต่อองค์การบริหารส่วนตำบลในพื้นที่ของตนเอง โดยทัศนคติที่เกิดขึ้นทั้งในเชิงบวกและเชิงลบนั้นเกิดจากสิ่งที่ประชาชนได้รับจากองค์การบริหารส่วนตำบล จุฑารัตน์ บุญญานวัตร์ (2546:92) กล่าวว่าเงื่อนไขสำคัญของการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน คือความตระหนักถึงปัญหาหรือการได้รับผลกระทบร่วมกัน และการมีผลประโยชน์ร่วมกัน โดยมองว่าประโยชน์ที่ประชาชนคาดหวังว่าจะได้รับเป็นสิ่งจูงใจให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ปัญหา เมื่อประชาชนได้รับการตอบสนองก็จะมีทัศนคติที่ดีต่อองค์การบริหารส่วนตำบล ไม่ว่าจะเป็นผลงานที่สามารถตอบสนองได้ตรงกับความต้องการของประชาชนหรือการเข้าถึงประชาชนของคณะผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบล สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล และเจ้าหน้าที่ รวมทั้งการสร้างความน่าเชื่อถือขององค์กรโดยรวม ขณะเดียวกันหากองค์การบริหารส่วนตำบลไม่สามารถทำเช่นนั้นได้ ประชาชนย่อมมีทัศนคติที่ไม่ดีต่อองค์การบริหารส่วนตำบล และนั่นย่อมส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน ศุภสวัสดิ์ ชีขวาล (2545:26) กล่าวว่าหากในบางสังคมประชาชนไม่มีความรู้สึกที่ต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการปกครองตนเองเท่าที่ควร สิ่งนี้อาจจำเป็นและต้องดำเนินการไปพร้อมๆ กับการกระจายอำนาจก็คือ การกระตุ้นและปรับเปลี่ยน “ทัศนคติ” ของคนในท้องถิ่นให้มีความตื่นตัวและต้องการที่จะเข้าไปมีส่วนร่วม ซึ่งใกล้เคียงกับแนวคิดของ อลงกต วรกี (2543:11) ที่กล่าวว่า การแก้ไข

ปัญหาความขัดแย้งในท้องถิ่นที่ยากที่สุดคือ “อคติ”... เพราะทุกฝ่ายต้องล้มล้างทัศนคติแบบเดิมๆ ที่ขัดขวางการอยู่ร่วมกัน...การดำเนินการเพื่อแก้ไขปัญหาคือความขัดแย้งในท้องถิ่นก็จะมีโอกาสประสบความสำเร็จได้มากขึ้น ซึ่งแสดงให้เห็นว่าทัศนคติของประชาชนที่มีต่อองค์การบริหารส่วนตำบลในพื้นที่ของตนเองนั้นมาจากปัจจัยที่เกิดขึ้นภายในองค์การบริหารส่วนตำบลนั่นเอง

ในช่วงที่ผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลนั้น องค์การบริหารส่วนตำบลเป้าหมายได้มีการจัดทำแผนพัฒนาสามปี ไม่ได้มีการจัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนา ผลการวิจัยในส่วนของการบริหาร การแก้ปัญหา และการจัดการสภาพปัญหาจึงเป็นข้อมูลที่ได้จึงมาจากการจัดประชุมประชาคมเพื่อจัดทำแผนพัฒนาสามปี ซึ่งพบว่าการจัดประชุมประชาคมหมู่บ้านแบบลงพื้นที่แต่ละหมู่บ้าน ประชาชนจะมีความสะดวกและมารวมตัวกันได้เร็วกว่าและมีจำนวนมากกว่าการจัดประชุมประชาคมแบบให้ประชาชนมารวมตัวกันที่องค์การบริหารส่วนตำบล เนื่องจากประชาชนพักอาศัยอยู่ในหมู่บ้านอยู่แล้ว ทำให้เดินทางมาร่วมประชุมประชาคมได้อย่างสะดวก วิษยานี ชุมทอง (2549:127) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน จะปรากฏชัดในส่วนการเข้าร่วมประชุมประชาคม ในระดับหมู่บ้าน การเสนอข้อมูลสภาพปัญหา การเสนอความเดือดร้อนและความต้องการ การร่วมกำหนดวิสัยทัศน์ และแนวทางการพัฒนาร่วมกัน การเสนอโครงการ/กิจกรรม ในระดับหมู่บ้านประชาชนจะได้เข้าร่วมอย่างเต็มที่ แต่ในระดับอบต. จะมีประชาชนเพียงบางส่วนที่เป็นตัวแทนเข้าร่วม และการจัดประชุมประชาคมตำบลขึ้นอีกครั้งมีความเหมาะสมกว่าการจัดประชุมประชาคมตำบลในวันเดียวกับการจัดประชุมประชาคมหมู่บ้าน เพราะการจัดประชุมประชาคมรูปแบบหลังจะใช้เวลานานทำให้ประชาชนเกิดอาการเบื่อหน่ายและไม่สามารถมีส่วนร่วมได้จนเสร็จสิ้นขั้นตอนเนื่องจากภารกิจส่วนตัว ซึ่งส่วนใหญ่ขององค์การบริหารส่วนตำบลจะนิยมจัดประชุมประชาคมในช่วงเดือนเดือนเมษายน-ต้นเดือนมิถุนายน เนื่องจากตามระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการจัดทำแผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2548 กำหนดให้แผนพัฒนาสามปีต้องจัดทำให้แล้วเสร็จภายในเดือน

มิถุนายน และจะมีการนัดประชุมประชาคมในช่วงเวลาที่ประชาชนสะดวกซึ่งส่วนใหญ่ในชุมชนชนบทจะเป็นช่วงที่ประชาชนเสร็จสิ้นภารกิจด้านการเกษตร คือช่วงบ่าย และในชุมชนเมืองก็จะจัดในช่วงเวลาที่แตกต่างกันออกไปตามเหมาะสมของแต่ละชุมชน

องค์การบริหารส่วนตำบลจะเรียกประชุมโดยผ่าน 2 ช่องทาง คือตัวบุคคล เช่น สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล ผู้นำชุมชน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน อาจเนื่องมาจากมีความทั่วถึงและความน่าเชื่อถือของตัวบุคคลจะทำให้สามารถเกณฑ์คนมาร่วมการประชุมได้ ช่องทางที่ 2 จะเป็นช่องทางเสริมโดยการใช้อุปกรณ์เครื่องมือต่างๆ เช่น หอกระจาย หรือใบปลิว ซึ่งในการจัดประชุมประชาคมจะมีผู้เข้าร่วมดำเนินการประชุมเป็นคณะกรรมการพัฒนาท้องถิ่น และคณะกรรมการสนับสนุนการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น แต่คณะกรรมการทั้ง 2 ชุดก็ไม่ได้มาเข้าร่วมทุกคนจะเป็นในลักษณะของตัวแทนมากกว่า อาจเนื่องมาจากองค์ประกอบของคณะกรรมการมาจากหลายภาคส่วน และมีเวลาที่สะดวกไม่ตรงกันตามภารกิจงานของแต่ละบุคคล ซึ่งก็อาจเป็นเหตุผลเดียวกันกับการเข้าร่วมหรือไม่ร่วมการประชุมประชาคมของหน่วยงานอื่นๆ เช่นกัน ทั้งนี้ องค์การบริหารส่วนตำบลจะมีการสร้างแรงจูงใจด้วยวิธีการต่างๆ เพื่อให้ประชาชนมาเข้าร่วมประชุมประชาคมให้มากที่สุด ไม่ว่าจะเป็นการเลี้ยงอาหาร เครื่องดื่ม แจกสิ่งของ การรับส่งประชาชนที่อยู่ห่างไกล หรือแม้แต่การจ่ายค่าตอบแทนเป็นค่าพาหนะในการเดินทาง แต่พบว่าจำนวนประชาชนที่มาเข้าร่วมประชุมประชาคมก็ยังไม่เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ร้อยละ 5-10 ของจำนวนประชากรในหมู่บ้าน ซึ่งองค์การบริหารส่วนตำบลยังไม่สามารถจัดการสภาพปัญหาเกี่ยวกับจำนวนผู้เข้าร่วมประชุมประชาคมได้ จึงต้องใช้ความเหมาะสมของจำนวนผู้มาเข้าร่วมประชุมประชาคมมากกว่าให้เป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ เนื่องมาจากองค์การบริหารส่วนตำบลได้มีการวางแผนการดำเนินงานในขั้นตอนต่างๆ หลังการจัดประชุมประชาคมเอาไว้ในลักษณะที่ไม่สามารถยืดหยุ่นได้ การเลื่อนการจัดประชุมประชาคมของหมู่บ้านหนึ่งอาจส่งผลกระทบต่อการจัดประชุมประชาคมของหมู่บ้านอื่นๆ และแผนการ

ดำเนินงานในขั้นตอนต่อไป ที่อาจส่งผลให้การจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นไม่สามารถเสร็จทันกำหนดเวลา

ถึงแม้จำนวนจะไม่เป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด แต่ประชาชนส่วนใหญ่ที่มาเข้าร่วมประชุมประชาคมก็มีความตื่นตัว กระตือรือร้นในการปฏิบัติตามขั้นตอนการประชุมประชาคม อาจเนื่องมาจากประชาชนอยากได้ในเรื่องที่ดินเองต้องการ และก็อาจเป็นได้ว่าสิ่งที่ประชาชนได้เคยขอไปนั้นก็ได้รับการตอบสนองจากองค์การบริหารส่วนตำบลเช่นกัน โดยพบว่าคนไทยพุทธมาร่วมในการจัดประชุมในจำนวนที่ใกล้เคียงกับคนไทยมุสลิม แต่จำนวนประชาชนในชุมชนเมืองจะมาร่วมในการประชุมประชาคมน้อยกว่าประชาชนในชุมชนชนบท นอกจากนี้ยังพบว่าคนไทยพุทธจะมีความตื่นตัวในการนำเสนอปัญหา/ความต้องการ (โครงการ) มากกว่าคนไทยมุสลิม ซึ่งส่วนใหญ่ผู้ที่อยู่ในชุมชนชนบทจะอ่านเขียนหนังสือภาษาไทยไม่ได้ หรืออาจยังมีทัศนคติที่ไม่ดีต่อระบบราชการ “ผมว่าในส่วนของชาวบ้านที่นับถือศาสนาพุทธเขาจะรู้บทบาทตรงนี้ แต่ต้องยอมรับว่าในส่วนของศาสนาอิสลามเนี่ยบางส่วนยังไม่รู้บทบาทของอบต. ที่แท้จริง ยังไม่เข้าใจ เขาเห็นว่าศาสนาพุทธนี้เขาอ่านออกเขียนได้นะ เขาฟังข่าวฟังอะไรเขาก็อัปเดตข้อมูลอะไรได้เร็ว ส่วนของอิสลามคนแก่ๆ ก็ไม่รู้เรื่อง ไม่รู้ฟังภาษาไทยอะไรอย่างนี้ ตรงนี้ก็จะจะมีผล” ซึ่งคล้ายคลึงกับอิบราฮีม ณรงค์รักษาเขต และคณะ (2548:120) ที่กล่าวว่าการที่องค์กรมุสลิมมีส่วนร่วมทั้งการเมืองและการบริหารน้อย เป็นเพราะประชาชนชาวมุสลิมยังมีทัศนคติที่ไม่ค่อยดีต่อองค์การบริหารส่วนตำบล อีกทั้งความรู้ขององค์กรมุสลิมก็ยังอยู่ในระดับต่ำ

สำหรับวิธีการเสนอปัญหา/ความต้องการ (เสนอโครงการ) ในการจัดประชุมประชาคมหมู่บ้านพบว่ามี 3 วิธีการแตกต่างกันออกไปในแต่ละแห่ง คือ **วิธีการที่ 1** จะให้ประชาชนเขียนโครงการในแบบเสนอโครงการที่จัดเตรียมไว้ให้ โดยมีเจ้าหน้าที่คอยให้คำแนะนำ ช่วยเหลือ และเรียงลำดับความสำคัญของโครงการที่เสนอมา นำส่งแบบเสนอโครงการให้แก่เจ้าหน้าที่เพื่อดำเนินการในขั้นตอนต่อไป **วิธีการที่ 2** ให้ประชาชนเสนอโครงการมาเป็นด้านๆ ตามที่ประชาชนเข้าใจเพื่อให้ง่ายในการนำเสนอโครงการ โดยเจ้าหน้าที่

เป็นผู้บันทึกข้อมูลโครงการที่ประชาชนนำเสนอ และให้ประชาชนพิจารณาจัดลำดับความสำคัญของโครงการที่นำเสนออีกครั้ง โดยจะทำวิธีการนี้ให้เสร็จสิ้นในแต่ละด้านไปจนครบทุกด้าน และเจ้าหน้าที่จะเป็นผู้จัดโครงการลงในแต่ละยุทธศาสตร์ต่อไป และ**วิธีการที่ 3** ให้ประชาชนพิจารณาจัดลำดับความสำคัญโครงการตามรายยุทธศาสตร์ซึ่งเป็นโครงการที่มีอยู่เดิมในแผนพัฒนาสามปี และยังไม่ได้นำมาดำเนินการก่อน แล้วจึงให้ประชาชนเสนอโครงการใหม่ ตามรายยุทธศาสตร์พร้อมพิจารณาจัดลำดับความสำคัญ โดยเจ้าหน้าที่เป็นผู้บันทึกข้อมูลโครงการที่ประชาชนนำเสนอ เมื่อองค์การบริหารส่วนตำบลได้รับโครงการที่ประชาชนเสนอมาจากการจัดประชุมประชาคมหมู่บ้านแล้ว องค์การบริหารส่วนตำบลก็จะนำไปดำเนินการในขั้นตอนการจัดประชุมประชาคมตำบลต่อไป ซึ่งเมื่อให้ประชาชนเสนอปัญหา/ความต้องการ (เสนอโครงการ) ประชาชนในบางหมู่ไม่ได้มีการสำรวจปัญหา/ความต้องการของตนเองหรือเตรียมโครงการมาเสนอล่วงหน้า ทำให้ไม่สามารถนึกออกได้ว่ามีปัญหา/ความต้องการอะไรบ้างที่ตนเองอยากจะเสนอ จึงมีโครงการที่นำเสนอเพียงไม่กี่โครงการและไม่ครอบคลุมทุกด้าน ส่วนใหญ่เป็นโครงการด้านโครงสร้างพื้นฐาน ซึ่งอาจเนื่องมาจากเมื่อให้ประชาชนพิจารณาถึงความน่าอยู่ของเมืองแล้ว คนส่วนใหญ่มักมองปัญหาด้านกายภาพเป็นอันดับแรก ปัญหาเรื่องสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ อันได้แก่เรื่องคุระบายน้ำ ปัญหาเรื่องความสะอาด จึงเป็นปัญหาที่ได้รับการแก้ไขเป็นอันดับต้นๆ (จุฑารัตน์ บุญญานวัตร. 2546:133) จึงเป็นเหตุให้องค์การบริหารส่วนตำบลสามารถแสดงผลงานในด้านนี้ให้ประชาชนเห็นอย่างเป็นรูปธรรมได้ในเวลาอันรวดเร็ว และประชาชนสามารถใช้ประโยชน์ได้ทันที ต่อมาเมื่อประชาชนเห็นว่าองค์การบริหารส่วนตำบลสามารถตอบสนองความต้องการของตนในด้านโครงสร้างพื้นฐานได้อย่างรวดเร็ว เป็นรูปธรรมมากกว่าด้านอื่น จึงสนใจเสนอแต่โครงการด้านนี้ไปมากที่สุด ดังเช่นปรีชา เรืองจันทร์ (2542:42) กล่าวว่า ในทางปฏิบัติจริงผู้บริหารและประชาชนยังเคยชินต่อระบบดั้งเดิม คือเน้นการพัฒนาด้านโครงสร้างพื้นฐานต่างๆ เช่น ถนน ฝาย สะพาน เป็นต้น องค์การบริหารส่วนตำบลจึงต้องนำ

โครงการที่ได้เสนอมาในที่ประชุมไปดำเนินการในขั้นตอนต่อไปก่อน และให้โอกาสประชาชนไปสำรวจโครงการเพิ่มเติมหลังจากเสร็จสิ้นการประชุมในครั้งนี้ และนำมาเสนอภายใน 1-2 วัน รวมทั้งจะต้องหาวิธีการต่างๆ มาใช้กระตุ้นให้ประชาชนสนใจในการนำเสนอโครงการด้านอื่นๆ เพื่อกระตุ้นให้ประชาชนเห็นความสำคัญของโครงการด้านอื่นๆ

นอกจากนี้พบว่าประชาชนบางส่วนที่ไม่กล้าพูด ไม่กล้านำเสนอในที่ประชุม โดยเฉพาะสตรีชาวไทยมุสลิม จึงพบว่าประชาชนไทยพุทธจะมีความตื่นตัวในการนำเสนอโครงการมากกว่าประชาชนไทยมุสลิม ซึ่งงานวิจัยของอิบราฮีม ณรงค์รักษาเขต และคณะ (2548:119) พบว่าในภาพรวมแล้วองค์กรมุสลิมมีส่วนร่วมทางการเมืองและทางการบริหารขององค์การบริหารส่วนตำบลในระดับน้อย จะเป็นรูปแบบของการให้ความร่วมมือในเชิงกิจกรรมในลักษณะของการรับผลประโยชน์จากการเข้าร่วมมากกว่าที่จะเข้าร่วมอย่างเต็มรูปแบบในการบริหาร และเป็นไปได้ว่าการจัดประชุมประชาคมอย่างเป็นทางการทำให้ประชาชนไม่กล้าแสดงความคิดเห็น เจมส์ แอล เครตัน (2545: 215-216) กล่าวว่ามีคนจำนวนมากที่มีความหวาดวิตกที่จะพูดต่อหน้ากลุ่มใหญ่ๆ ซึ่งเขาอาจจะมีความสำคัญและสร้างสรรค์ที่จะพูด แต่เขาก็จะไม่พูดในที่ประชุมสาธารณะ ซึ่งเป็นไปได้ว่าเกิดจากการที่ไม่สามารถอ่าน-เขียนหนังสือได้ การเสนอโครงการตามรูปแบบที่องค์การบริหารส่วนตำบลกำหนดไว้จึงเป็นการยาก ต้องให้ประชาชนเสนอโครงการตามที่ประชาชนสะดวก และเข้าใจ และเจ้าหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลจะเป็นผู้เก็บรวบรวมข้อมูลที่ได้รับจากประชาชน และคาดว่าในการจัดประชุมประชาคมในปีต่อไปจะให้การแจกกระดาษให้คนที่ไม่กล้าพูดกล้านำเสนอในที่ประชุมได้เขียนโครงการในกระดาษแทน โดย เจมส์ แอล เครตัน (2545:216) กล่าวว่า ถ้าเป้าหมายของการประชุมคือการพยายามที่จะให้เกิดข้อตกลง (การพูดคุยกันในระหว่างกลุ่ม) การจัดประชุมขนาดใหญ่ก็ไม่น่าที่จะมีประสิทธิภาพ การประชุมเชิงปฏิบัติการหรือรูปแบบอื่นๆ ของการประชุมอาจจะก่อให้เกิดปฏิสัมพันธ์อย่างมากได้ ซึ่งก็อาจจะนำไปสู่ข้อตกลงที่ดีกว่า ดังนั้น องค์การบริหารส่วนตำบลควร

ต้องเปลี่ยนรูปแบบการจัดประชุมประชาคมในลักษณะที่เป็นทางการเป็นลักษณะของการจัดประชุมที่ไม่เป็นทางการในลักษณะของการนั่งพูดคุยกัน ซึ่งการมีส่วนร่วมของประชาชนในลักษณะของความขัดแย้งก็มีให้เห็นเช่นกันโดยเฉพาะการเสนอโครงการของผู้เข้าร่วมประชุมประชาคมที่มีลักษณะและงบประมาณใกล้เคียงกัน แต่องค์การบริหารส่วนตำบลสามารถสนับสนุนได้เพียงโครงการใดโครงการหนึ่งเท่านั้น เนื่องมาจากข้อจำกัดด้านงบประมาณที่จะต้องจัดสรรไปใช้ในกิจกรรม/โครงการอื่นๆ ด้วยเช่นกัน งานวิจัยของธีรวรรณ เทพรักษ์ (2544:131-135) พบว่า ปัจจุบันประชาชนทั่วไปมีความตื่นตัวในการปกครองในรูปแบบของการปกครองท้องถิ่นมากขึ้น จึงเข้าร่วมในกระบวนการวางแผนพัฒนาขององค์การบริหารส่วนตำบล แต่เนื่องจากงบประมาณขององค์การบริหารส่วนตำบลยังได้รับค่อนข้างน้อย จึงทำให้มีปัญหาอุปสรรคในการปฏิบัติตามแผนนโยบาย องค์การบริหารส่วนตำบลจึงใช้วิธีการจัดการสภาพปัญหานี้โดยการให้ประชาชนผู้เข้าร่วมประชุมพิจารณาตัดสินใจคัดเลือกโครงการที่เห็นว่ามีความจำเป็นมากกว่าโดยการยกมือลงคะแนนเสียง(โหวต) และนายกองค์การบริหารส่วนตำบลจะนำโครงการที่ได้รับการคัดเลือกบรรจุไว้ในปีแรก และที่ไม่ได้รับการคัดเลือกบรรจุไว้ในปีถัดไป เนื่องจากปัจจุบันการจัดสรรงบประมาณถือว่ายังอยู่ในระดับที่ไม่เพียงพอ เป็นผลมาจากรายได้ที่จัดเก็บเองกับรายได้ที่รัฐจัดสรรมีงบประมาณไม่เพียงพอต่อการดำเนินการตามโครงการกิจกรรมในแผนยุทธศาสตร์การพัฒนา วิธีการแก้ไขจึงสามารถทำได้โดยการกำหนดโครงการกิจกรรมในปริมาณที่เหมาะสมกับงบประมาณหรืออาจจะขอรับการสนับสนุนงบประมาณจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง (อารียา สิทธิวรรณวงศ์. 2550:112) ซึ่งส่วนใหญ่ขององค์การบริหารส่วนตำบลจะยอมรับทุกโครงการที่ประชาชนนำเสนอ แต่มีการชี้แจงให้ประชาชนทราบถึงกระบวนการในการจัดทำแผนพัฒนาที่จะต้องผ่านการพิจารณาในขั้นตอนต่อไป

สำหรับการมีส่วนร่วมของประชาชนในขั้นตอนหลังเสร็จสิ้นการจัดประชุมประชาคมเพื่อจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วม นั้น ประชาชนจะเข้ามามีส่วนร่วมในลักษณะของการเสนอโครงการเพิ่มเติม

และเปลี่ยนแปลงแก้ไขโครงการที่ได้นำเสนอมาแล้วมากกว่าการร่วมพิจารณาโครงการที่ได้มีการนำเสนอจากที่ประชุมประชาคม อาจเนื่องมาจากตามระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการจัดทำแผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2548 ไม่ได้กำหนดไว้อย่างชัดเจนว่าให้ประชาชนสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในเรื่องใดได้บ้างหลังจากเสร็จสิ้นขั้นตอนการจัดประชุมประชาคมเพื่อจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วม การดำเนินการขั้นตอนหลังเสร็จสิ้นการจัดประชุมประชาคมจึงเป็นหน้าที่ความรับผิดชอบของคณะกรรมการจัดทำแผนทั้ง 2 คณะ คือ คณะกรรมการพัฒนาท้องถิ่น และคณะกรรมการสนับสนุนการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น ดังนั้น การเสนอโครงการเพิ่มเติมรวมถึงการแก้ไขเปลี่ยนแปลงโครงการนั้นอาจกลายเป็นสภาพปัญหาที่ส่งผลให้องค์การบริหารส่วนตำบลไม่สามารถจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นให้แล้วเสร็จตรงตามกำหนดเวลาได้ แต่องค์การบริหารส่วนตำบลก็มีความจำเป็นที่จะต้องรับข้อเสนอเพิ่มเติมจากประชาชน อาจเป็นเพราะหากองค์การบริหารส่วนตำบลไม่ยอมรับฟังประชาชนหลังจากการจัดประชุมประชาคมเพื่อจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วมเสร็จสิ้นแล้ว ก็อาจสร้างความไม่พึงพอใจให้เกิดขึ้นกับประชาชน เพราะโครงการที่บรรจุในแผนพัฒนาท้องถิ่นอาจไม่ต้องตรงและครอบคลุมตามความต้องการของประชาชนที่แท้จริง เนื่องจากประชาชนย่อมเป็นผู้ที่รู้ตัวว่าตนต้องการอะไร มีปัญหาอะไร และอยากแก้ปัญหอะไร การให้ประชาชนมีส่วนร่วมย่อมทำให้โครงการต่างๆ สอดคล้องความต้องการของประชาชนที่แท้จริงได้ดีกว่า (ทะนงศักดิ์ คุ่มไชนะ. 2540:49) และหากไม่สามารถสร้างความพึงพอใจกับประชาชนได้ก็จะส่งผลต่อทัศนคติของประชาชนที่มีต่อองค์การบริหารส่วนตำบลจนนำมาซึ่งการไม่ยอมเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นในครั้งต่อไป รวมถึงการมีส่วนร่วมในเรื่องอื่นๆ ได้เช่นกัน

จากผลการศึกษาใน 2 ส่วนข้างต้นได้นำมาสู่การวิเคราะห์การบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น พบว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นนั้นไม่ใช่ตัวชี้วัดเพียงตัวเดียวที่มีผลต่อ

การเป็นองค์การบริหารส่วนตำบลที่มีการบริหารจัดการที่ดีโดยตรง เนื่องจากองค์การบริหารส่วนตำบลที่มีการบริหารจัดการที่ดีก็ยังคงประสบกับสภาพปัญหาของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นอยู่ซึ่งต้องมีการจัดการสภาพปัญหาด้านนี้เสมอมา และประกอบกับในการประเมินองค์การบริหารส่วนตำบลที่มีการบริหารจัดการที่ดียังมีตัวชี้วัดอื่นๆ อีกมากมายที่ใช้ในการประเมิน รวมทั้งปัจจัยที่เกิดขึ้นภายในองค์กรต้องมีความพร้อมก่อนจึงจะนำไปสู่การมีส่วนร่วมของประชาชนก็ตาม แต่การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นนั้นมีผลต่อความเหมาะสมขององค์การบริหารส่วนตำบลในการเป็นองค์การบริหารส่วนตำบลที่มีการบริหารจัดการที่ดี เนื่องจากหลังจากที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการเลือกตัวแทนของตนเข้ามาบริหารงานแล้ว การมีส่วนร่วมที่สำคัญประการต่อมาคือการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นเป็น ตัวขับเคลื่อนการดำเนินกิจกรรม/โครงการขององค์การบริหารส่วนตำบล หากองค์การบริหารส่วนตำบลต้องการจะผ่านการประเมินเพื่อเป็นองค์การบริหารส่วนตำบลที่มีการบริหารจัดการที่ดีนั้น ก็ควรต้องผ่านตัวชี้วัดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนทั้งในเรื่องของการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น และการมีส่วนร่วมในเรื่องอื่นๆ ผู้ให้ข้อมูลกล่าวว่า “คือจริงๆ แล้วจังหวัดเขาประเมินในส่วนของอบต. ไม่ได้ลงประเมินในพื้นที่ ในเมื่อทางอบต. เรื่องเอกสาร ถ้าเรามีแนวคิดว่าจะลอกจังหวัด เราก็ทำเอกสารส่งไปว่าเราทำอันนี้เกี่ยวกับยาเสพติด ส่งไปก็ไม่แปลกที่จะได้รับรางวัล คือต่อให้ประชาชนไม่เข้ามามีส่วนร่วมก็ทำได้ แต่ก็ไม่มีใจนะ ได้อย่างนั้น ไม่เอาดีกว่า ไม่สบายใจเหมือนกับลอก” องค์การบริหารส่วนตำบลจึงต้องมีการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นที่ผ่านการมีส่วนร่วมของประชาชน และมีการจัดการกับสภาพปัญหาในเรื่องของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นอยู่ตลอดเวลา เพื่อให้มีความเหมาะสมที่จะผ่านการประเมินเพื่อเป็นองค์การบริหารส่วนตำบลที่มีการบริหารจัดการที่ดี

จากผลการศึกษาผู้วิจัยสามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ว่า ความรู้ความเข้าใจของประชาชน

เกี่ยวกับการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วม และความรู้ความเข้าใจของประชาชนเกี่ยวกับองค์การบริหารส่วนตำบล และบทบาทหน้าที่ของตนเองที่มีต่อองค์การบริหารส่วนตำบลไม่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น แต่ทัศนคติของประชาชนที่มีต่อองค์การบริหารส่วนตำบลในพื้นที่ของตนเอง มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นซึ่งเกิดจากสิ่งที่ประชาชนได้รับจากองค์การบริหารส่วนตำบล เมื่อประชาชนได้รับก็จะมีทัศนคติที่ดีต่อองค์การบริหารส่วนตำบล ขณะเดียวกันหากองค์การบริหารส่วนตำบลไม่สามารถทำเช่นนั้นได้ ประชาชนย่อมมีทัศนคติที่ไม่ดีต่อองค์การบริหารส่วนตำบลเช่นกัน และการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นนั้นถือว่าอยู่ในระดับดี ประชาชนมีความตื่นตัวในการนำเสนอ ยกเว้นประชาชนเพียงบางกลุ่มเท่านั้น ซึ่งองค์การบริหารส่วนตำบลก็มีวิธีการจัดการสภาพปัญหาที่เกิดจากการมีส่วนร่วมที่แตกต่างกันออกไป โดยเฉพาะที่ประสบมากคือ เรื่องของจำนวนประชาชนที่มาร่วมประชุมไม่ผ่านเกณฑ์ที่กำหนด แต่ก็พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นไม่มีผลต่อการเป็นองค์การบริหารส่วนตำบลที่มีการบริหารจัดการที่ดี ถึงแม้จะประสบปัญหาก็ตาม แต่มีผลต่อความเหมาะสมขององค์การบริหารส่วนตำบลในการเป็นองค์การบริหารส่วนตำบลที่มีการบริหารจัดการที่ดี หากองค์การบริหารส่วนตำบลต้องการจะผ่านการประเมินเพื่อเป็นองค์การบริหารส่วนตำบลที่มีการบริหารจัดการที่ดีนั้น ก็ควรต้องผ่านตัวชี้วัดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนทั้งในเรื่องของการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น และการมีส่วนร่วมในเรื่องอื่นๆ องค์การบริหารส่วนตำบลจึงต้องมีการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นที่ผ่านการมีส่วนร่วมของประชาชน และมีการจัดการกับสภาพปัญหาในเรื่องของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นอยู่ตลอดเวลา เพื่อให้มีความเหมาะสมในทุกด้านในการเป็นองค์การบริหารส่วนตำบลที่มีการบริหารจัดการที่ดี

ข้อเสนอแนะ

ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะต่อหน่วยงานการประเมินองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีการบริหารจัดการที่ดีให้มีการพัฒนา ปรับปรุงรูปแบบการประเมินองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีการบริหารจัดการที่ดีใน 3 ด้าน ด้านหนึ่ง ได้แก่ หลักเกณฑ์ และตัวชี้วัดการประเมิน ถึงแม้แบบประเมินที่ใช้ในการประเมินองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีการบริหารจัดการที่ดีนั้นจะมีความถูกต้องเหมาะสม แต่ควรนำมาใช้ในกรณีที่องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นทุกแห่งมีศักยภาพที่เหมือนกัน ซึ่งในสภาพความเป็นจริงไม่ได้เป็นเช่นนั้น องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นแต่ละแห่งมีความแตกต่างกัน จึงควรมีการกำหนดหลักเกณฑ์ และตัวชี้วัดการประเมินขึ้นใหม่ โดยการแยกตามขนาดขององค์การบริหารส่วนตำบล (ขนาดเล็ก ขนาดกลาง ขนาดใหญ่) หรือแยกตามสภาพพื้นที่ และหรือบริบทอื่นๆ ขององค์การบริหารส่วนตำบลที่มีความแตกต่าง โดยจัดประเภท และหมวดหมู่ใหม่ เช่น แยกตามองค์การบริหารส่วนตำบลพื้นที่เมือง องค์การบริหารส่วนตำบลพื้นที่ชนบท หรือองค์การบริหารส่วนตำบลที่อยู่ในพื้นที่เสี่ยงภัย และให้นายยุทธศาสตร์ขององค์การบริหารส่วนตำบลในแต่ละยุทธศาสตร์มาประเมินความสำเร็จในการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์นั้นๆ ด้วยเช่นกัน ด้านที่สอง ได้แก่ คณะกรรมการตรวจประเมินที่ควรมีการเพิ่มมาตรฐานของคณะกรรมการตรวจประเมินจากที่เป็นอยู่ให้มีความเข้มแข็งขึ้น โดยการเปลี่ยนรูปแบบของคณะกรรมการตรวจประเมินที่ให้บุคคลภายนอก หรือองค์กร/หน่วยงานอื่นๆ ที่มีความรู้เกี่ยวกับการปกครองส่วนท้องถิ่นมาเป็นคณะกรรมการตรวจประเมิน หรือให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เคยได้รับรางวัลบริหารจัดการที่ดีหลายปีซ้อนมาร่วมเป็นคณะกรรมการตรวจประเมินตามแบบตรวจประเมินที่ได้มีการเปลี่ยนแปลงมาแล้วข้างต้น และด้านสุดท้าย ได้แก่ ด้านวิธีการประเมิน ซึ่งสามารถสรุปได้ 4 วิธีการประเมิน คือ วิธีการที่ 1 การประเมินร่วมกัน 3 ฝ่าย โดยต้องการให้มีการประเมินโดยการสอบถามจากประชาชน ร่วมกับการประเมินจากคณะกรรมการตรวจประเมิน และให้องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นประเมินตัวเองที่ทางหนึ่ง (คณะกรรมการ + ประชาชน + องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น) วิธีการที่ 2 ให้คณะกรรมการตรวจประเมินทำ

การตรวจสอบเอกสารเป็นเบื้องต้นเพื่อคัดเลือกร่องการปกครองส่วนท้องถิ่นที่ผ่านเกณฑ์ และลงพื้นที่สอบถามความคิดเห็นจากประชาชนเฉพาะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ผ่านการประเมินเหล่านั้น (คณะกรรมการ + ประชาชน) วิธีการที่ 3 คณะกรรมการตรวจสอบประเมินผลลงพื้นที่ประเมินองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจากประชาชนในชุมชน โดยการสุ่มถามประชาชนเพื่อเป็นการประเมินองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจากหลักฐานที่เกิดขึ้นจริง และไม่สามารถสร้างขึ้นมาได้เหมือนการตรวจสอบจากเอกสาร (ประชาชน) และวิธีการที่ 4 หากการลงพื้นที่เพื่อดูการปฏิบัติงานจริงเป็นไปได้ยาก ก็ควรหาวิธีการปรับปรุง พัฒนาการประเมินโดยการตรวจสอบจากเอกสารให้ดีขึ้นกว่าเดิม (คณะกรรมการ)

สำหรับองค์การบริหารส่วนตำบลที่รับการประเมินต้องมีการเตรียมความพร้อมที่จะรับการประเมินองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีการบริหารจัดการที่ดีตามรูปแบบที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน โดยเตรียมความพร้อมของหลักฐานไว้แต่เนิ่นๆ เนื่องจากองค์การบริหารส่วนตำบลทุกแห่งต่างรับทราบกันดีอยู่แล้วว่าจะต้องมีการประเมินองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีการบริหารจัดการที่ดีในทุกปี เมื่อรู้วาระปีที่ผ่านมาเอกสาร หลักฐานตามแบบประเมินส่วนใดที่หน่วยงานของตนไม่ผ่านการประเมิน ก็ควรลงมือทำในส่วนนั้น เพื่อสามารถนำมาใช้เป็นหลักฐานประกอบการประเมินในครั้งต่อไปได้ ซึ่งผลที่ตามมาก็คือ หน่วยงานก็จะมีความเป็นระบบระเบียบ มีความพร้อมตามหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีครบทั้ง 7 ด้าน และจะนำไปสู่การเป็นองค์กรการบริหารส่วนตำบลที่มีการบริหารจัดการที่ดีในที่สุด และเมื่อองค์การบริหารส่วนตำบลมีความตั้งใจที่จะรับรางวัลองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีการบริหารจัดการที่ดีแล้วนั้น ก็ควรมีความพร้อมของเอกสารในทุกด้าน และทุกตัวชี้วัดเมื่อนำเอกสาร หลักฐานต่างๆ เหล่านั้นให้คณะกรรมการตรวจสอบประเมินทำการตรวจสอบ จึงมีความเหมาะสมที่จะผ่านการประเมินเป็นองค์กรการบริหารส่วนตำบลที่มีการบริหารจัดการที่ดี โดยเจ้าหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลจะต้องเอาใจใส่ และจริงจังในการเตรียมความพร้อมของเอกสาร หลักฐานต่างๆ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป ควรมีการศึกษาวิจัยแบบเจาะลึกในประเด็นอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องต่อการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งนอกเหนือจากการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น โดยอาจใช้กลุ่มตัวอย่างที่เป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบอื่น เช่น เทศบาล และองค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) เนื่องจากเรื่องของการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยังถือว่าเป็นเรื่องใหม่สำหรับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จึงยังคงเป็นประเด็นที่มีความน่าสนใจในการศึกษาวิจัยเพื่อดูวิวัฒนาการของการบริหารจัดการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในประเด็นต่างๆ ตามหลักเกณฑ์การบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีซึ่งจะนำมาสู่การพัฒนาแบบการบริหารจัดการองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสู่การเป็นองค์กรที่มีการบริหารจัดการที่ดีต่อไป

บรรณานุกรม

- โกวิท พวงงาม. 2550. **การปกครองท้องถิ่นไทย**. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ: วิทยุชุมชน.
- จุฑารัตน์ บุญญานุวัตร. 2456. “การสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการสงขลาเมืองน่าอยู่ของเทศบาลนครสงขลา จังหวัดสงขลา” วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา ก า ร จั ด ก า ร สั ง แ ว ด ลั อ ม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์. (สำเนา)
- เจมส์ แอล เครตัน. 2545. **คู่มือการมีส่วนร่วมของประชาชนในการตัดสินใจของชุมชน**. แปลและเรียบเรียงโดย วันชัย วัฒนศัพท์. ขอนแก่น: ศิริภณท์ออฟเซ็ท.
- ดุสิตา แก้วสมบุรณ์. 2545. “การมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการพัฒนาตำบลขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดสงขลา” วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต ค ณ ะ วิ ท ย า ก า ร จั ด ก า ร มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์. (สำเนา)
- ทะนงศักดิ์ คุ่มไชนะ. 2540. **หลักการพัฒนาชุมชน, Principle Community Development**. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

- ธีรบรรณ เทพรักษ์. 2543. “ปัญหาและอุปสรรคในกระบวนการวางแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบล: ศึกษาเฉพาะกรณีองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดสงขลา” วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์. (สำเนา)
- นวนน้อย ตรีรัตน์ และคณะ. 2546. “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการตรวจสอบการดำเนินงานของอบต.” โครงการวิจัยของสำนักงานป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ และ The United States Agency for International Development.
- บุญเลิศ เลี้ยวประไพ และคณะ. 2546. “การใช้การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นกลยุทธ์ในการบรรลุสถานะการบริหารจัดการที่ดี ณ อบต. จ. กาญจนบุรี : การวิจัยเชิงปฏิบัติการ” โครงการวิจัยของสถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล และศูนย์วิจัยมหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต. (สำเนา)
- ปิยะนุช เงินคล้าย และคณะ. 2540. “การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน: ศึกษาเปรียบเทียบประชาชนในเขตเมืองกับประชาชนในเขตชนบท” โครงการวิจัยคณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง. (สำเนา)
- ปรีชา เรืองจันทร์. 2540. “องค์การบริหารส่วนตำบลในปี 2563”. วารสารเทศาภิบาล, 92(3), มีนาคม 2540. หน้า 37-44.
- วิชานี ชุมทอง. 2549. “การจัดทำแผนพัฒนาและโครงการขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดสุราษฎร์ธานี” วิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. (สำเนา)
- วิชล มั่นสเอื้อศิริ. 2547. “การบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี”. วารสารพัฒนาชุมชน, 43(1), มกราคม 2547. หน้า 21-25.
- ศุภสวัสดิ์ ชัชวาล. 2545. การปกครองท้องถิ่นกับการมีส่วนร่วมของประชาชน. พิมพ์ครั้งที่ 1. ม.ป.ท: ม.ป.พ.
- อลงกต วรกี. 2543. “การแก้ปัญหาความขัดแย้งในท้องถิ่น”. นิตยสารท้องถิ่น, 40(11), พฤศจิกายน 2543. หน้า 11-17.
- อารียา สิริธีรธรรมวงศ์. 2542. “ปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติตามยุทธศาสตร์ขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดยะลา” วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิตคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์. (สำเนา)
- อิบราฮีม ณรงค์รักษาเขต และคณะ. 2548. “การมีส่วนร่วมขององค์กรมุสลิมในการส่งเสริมธรรมรัฐองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดชายแดนภาคใต้” โครงการวิจัยมูลนิธิเอเชีย วิทยาลัยอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์. (สำเนา)

